

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кзыл хоорай комитеттеринин,
ажычы чоннар депутаттарынн область Советинин органы

БӨГҮНГҮ СОЛУВДА:

Совет демократиянын тийлелгези (1 арын).
СЭКП ТН-нын январь Пленумунун доктаалын күөседир дээш (1 арын).
Ортумак тускай өөредилге черлеринге хүлээп алышкыннын чаа чурумнары (1 арын).
Көзө ажыл-агыйны мергежилдиң уауту (2 арын).
ССР Эвилели биле Болгариянын Улус Республиказының аразында доктаамал

агаар харылазынын туртулар дугайында совет-болгар дугурулууга ач салгаанын дугайында дыкнады (2 арын).
С. Алет. — Кызыл-Мажалык МТС-тин ажылчы экижидер (2 арын).
И. Олдрев. Ниятинин мал ажылын көңүлдөрүнн хөргөнгө бар куралдарын чон ажылдар (3 арын).
Д. Чаш-Шинчи. — Колхозтун ажыл-агыйны өзүп турар (3 арын).
В. Михайлос, П. Савельев — Бо ху-

нерде Бүгү-өкшөлдүң көзө ажыл-агый тийлелгезиде (3 арын).
А. Доржу. — Болхос бдүдүргөзунге алыктарын киржалгез (3 арын).
КНО: «Делетг чемпиону» (3 арын).
Варшавага Летар Болхотун чоорааныга холбоштыр (4 арын).
Тайвань районында байлал-биле холбош-тыр чаа башынар дугайында америк кор-респондентиниң бижип турары (4 арын).

Кадык камгалалынын херээн улам экижидер

Ажычы чоннарынн кадикшыгызыны, оларнын чагай байдалынын болгаш културлук делдениин доктаамал көдүрүшкүнүн дугайында сагыш салышкынны күрүңнөп кичээлгиде туруп турар. ССР-де чоннуң кадик камгалалынын өй-не болбазырнай системасы тургустунган, медицина дузалалынын талас болган боттун ниятеге ажылдадыч чоруу хандырттынган. Совет чазак кадик камгалалына ашы-хөргөнгө хөй-хөй-биле үдүрүп берип, чоннуң кадик чурт талгазын хандырып, аарыш чорукту баш бурунгаар болдурбаанын хемчеглерин ап турар. Арыш-шөвөрүнн ажылына оңа кичээлгени салып турар совет эмнеге бо сорууга шуут чыгыртып. Калбак профлактивте хемчеглерин ап чорудагы эмнеге чоңа долдуу-беле бараан болуп турар болгаш практика-биле тулуш холбошкан кадик камгалалын херээ бүгү коммунистг тургузукунун чутуза бериң болу берген.

Тывага надыннал-хосталгалыг революцияны тывазорунун мурунула тыва улус азыл-бүрү хандырып аарыларга туттурган чорун. Туберкулез, оспа, ичир-баар аарыгары, бичир уругларын хөй-биле акуп хоравы дымкы непертөр турган. Революция мурунула каангиде-да эмч дузалалыны көрөйп чорун тына улус кандык-бар аары дугайында камак хамнарга негелетирип, «бойдукса чалбарыш» чорун.

Ам бистиниң область эмнеге-профлактивте, аптека болгаш уругтар албан черлеринин четкин өскөн, кадик камгалалында бюджет чарыкдалары дымкы улаптын. Эмнеге албан черлерин чымдыч-на амгы уенин мурунгы, сайырнайга эмнеге-диагнос болгаш аптека аппаратура-ларын ап турар. Эмчтеринин, ортумак эмчи артемнилерин болгаш аптека ашылалчанынын саны улам көвүдөтүр. Кадик камгалалында областик бөлүктинин ичини хемчээлгич барык-ла 14 хузуу чарыктынны турар. Ажычы чоннарынн кадик камгалалы-биле холбошкан хемчеглерге бюджеттин чарыкдаларын өрткөн он чылдарга 142 миллион рубль болган болгаш ийн каап көвүдүн.

Ам область эмнеге-профлактивте албан черлери, амбулаториялар, диспансерлер база уругтар ислери, санаторийлер, уругтар болгаш хөргөнгө кол консуляциязы, божуу башынар ажылдап турар. Областын районнарынн хөй кезинде де яны-бүрү аарылар эмнегези, сангто-шпидельюлюг стациалар ажылдап турар. Уаут-уаут сууларда эмнеге учаскелени, фельдшер-акушерла пунктулары бар. Балзанынн туберкулез эмнээр санаторий, «Чедер» курорту, Тер-Хөлде «Тарых» ардааннарында аары улус эмнээр ванналар чердеги эмнеге-профлактивте албан черлери сайырп турар. Ам область 186 эмчилер, 583 ортумак медицина ашылалчанын ашылдап турар. Чөө-Хемчилик болгаш Таңдынны кадик камгалалынын район кидистеринин артелечилери эштер Ковеский болгаш Мисина, Кызыл хоорайда эш Радченко дөм ишкан чоннуң хуңдугеиниң чедип алган эмнеге ашылалчанын бисте хөй. Бистиниң область азеон хөй медицина ашылалчанын боттарынын бистегини сайырнайгышкын, чаа-чаз эмнеге-диагнос-туг методтарын шилгээдиң ап, медицина артемниниң чедикшиктерин практикага холбо-биле ашылдап турарлар.

Индыг болза-да, областын кадик камгалал кидиниң эмнеге-профлактивте албан черлеринин ажылынын деленин чогуур негелдеге ам-даа чедир өңи тургузуу шийаваан. Эмнегелерин ажылдык четкестер ам-даа хөй. Чү диге, медицинанын чамдык удурткуч ашылалчаны-ла.

Ортумак тускай өөредилге черлеринге хүлээп алышкыннын чаа чурумнары

ССР-нің Дээди өөредилге министресту-воу ортумак тускай өөредилге черлеринге хүлээп алышкыннын чаа чурумнары болдыраан. Олар техникумнарже, тускай училищелерге болгаш школаларже кире-рин дык чыгыңдып турар. Чыжээлгерге ортумак школазын 8 азы 9 класстарын доосканар амдыга чедир техникумнарже кирсе чеди класстарын доосканын дугайында херетиелди кириер ужурут болуп келген. Даразындагы классче шилчөө дугайында херетиелди кирирегеле ам четчер.

Экзаменер дужаар ужурут артемненин саны кызырлган. Ортумак артемни болгаш улетуп, туудушкан, харылаа, Көдө ажыл-агый, экономика тускай артемненин талзын биле ортумак тускай өөредилге черлерини кирип турар кижилер орус дык талзын биле чүгле бижи-мел шыгалаалар (чогадыга) болгаш математика талзын биле аас-биле экзаменер дужаар. Өске тускай артемнер талзын биле техникумнарже, училищелерге болгаш школаларже кирип турарлар чүгле орус дык талзын биле бижиел болган ССР- көстүр-түр.

рым болза, кадик камгалалынын хероон улам инай хөңкүдөр чутуза сорууга илтарынн мурунда салдырган турбуже, ол хуңдугу сорууганы боттандыр дөм күженишкенин ар өшөөп удурут, чет-тес ашылдап турарлар. Индыг ашылалчаныларга өшүр районда эш Сигурова, Бай-Хаакта — эш Анисимова, Бий-Хөдө — эш Кискина олар хамарлар.

Эмнеге черлеринин чамдык ашылалчаны аарыг кижилерге ашдык-аштык эмес, оңашкан ажыл-хуңдуге харым-салга чоң болуп турар чыжестер ам-даа бар. Аарыг кижилерге дүргөн дуза чедир хемчеглер четтес тургустунган. Чамдык эмнеге черлери артемнилерге улау демсел чорун хуңдуге хирезинде-ле, харын чамдыкта өң бөдүн са-нигар чурунун бериң салгызын турар. Эмчилер дөм ирак-уактан келген аарыг кижилерин садылар чоруктар өшөө эмес. Чамдык эмнеге черлеринде чымты-рып алган эмнедиң турар аарыг кижилер-ни чегерин турар ашы-чөмүн шынары куду. Аарыг кижилерин артемни болгаш эмчилерин харым-салганы суурады, дыктоомага чамдык болдурун турар чоруктар чамдык эмнеге черлеринде бар. Кызыл эмнегезинин хирурги болгаш өскө-даа салбыраарынын палланы хырып, аарыг кижилерге чагыраар-чыг байдал тургустуну турар база сангтар-ки деина көчүрү куду.

Аарыгарын баш удур болдурбаанын чутуза чөсөө болза, медицина болгаш гивнева билиглеринин калбак пролактивде, эки артемнилердин сангтар чырыдышкын болуп. Кадикшы чуртга дөм пролактивде медицина ашылалчанын башканын чоруктар хуңдугеиниң. Индыг турбуже, областын санитар-чырыдышкын бажынынын парлап үдүрүп турар рекламалары чамдык талзын, кампааны хевиртик болуп турар. Илганы алго-лизмниң болгаш өскө-даа өскө аарыгарын хоралыг чоруну дугайын рекламалар бузурелди көргүдөр болза чогуур. Сөөлүг үдө санитар-чырыдышкын бажынынын үдүрүп турар рекламалары көчүрүт эмес. Илганы районнарында чыжестер чурттап турар. Малчынарга медицина дузалалынын көргүдөр ашылда чутуза кичээлгиде ам бо үдө салдырган турар ужурут. Оң инай колхозтарга уругтар ислеринин туудуу калбартын турган, колхоз бдүдүргөзунге колхозчу хөргөнгөнеринин калбак киржалгенин чедип аашыры чутуза соруугаларын бирээ-зи.

Бистиниң область медицина албан черлеринин калбак четкел-биле шыптыган, мына амчилер болгаш эмчи эстралары совет шиптелиде аң чутуза түдү совет илжиниң кадик камгалал турарлар, эмчилерини, фельдшерлерин, акушерларын, эмчи эстраларын болгаш сангтарларын дымкы хөй санымы Тывага совет өрөгачыгарынн чылдарында чурттуң үдөлгөн чонундан өзүп үлгөн кижилер болу.

Совет кижилерин материалды болгаш културлук делдениин чамдык чок өзүшкүнүн, оларга күш-ажылдын байдалын экижидериниң эмнеге херээ эмчилеринин, курорт тулушукунун, ниятинин чөмөлгө черлеринин, чурт-талга бажынарыннн тулушукунун хөңкүдөзиниң ашылды аарыгарымыр чорук болгаш өшү-чүлгүн түдүчү кызыр-лык турар, чоннуң өзүлгөзи улам-на бөдін өрар.

Совет чазак чоннуң кадик чуртталганын хандырып, аарыш чорукту баш бурунгаар болдурбаанын хемчеглерин ап турар. Совет медицинаның хөй санын ар-миванын бүгү ажыл-чорудугам бо сорууга шуут чыгыртып турар ужурут.

нүү талзын биле аас-биле экзаменерин дужаар ужурут.
Көжөн болгаш зочный салбырларга тускай артемненин талзын биле чүгле бдүдүргөзунде аам албан черлеринде ашылдап турар кижилерин хүлээп алыр.

Ортумак школаның чеди азы он клас-тарын доосканынын соонда үлетүргө, транспортка, көдө ажыл-агыйга болгаш улус ажыл-агыйнын өскө-даа адыр-ларына ийн чылда өзөөш эмес ашылдап кижилер зочный салбырларже кирсе өске дең негелдер-биле чергелештир ар-ты эргелерин ашылдап артегит.

Ада-чурттуң Уаут дайыннага кириш чорун, киреринин экзаменерин чедикши-гиниң дужааларынын конкурстан даш-каар хүлээп алыр.

Бидиринишканын хүлээп азырынн болгаш киреринин экзаменерин дужа-рынын хуусааларын уаатка. Шуут өө-дөң ортумак тускай өөредилге черлерини кирип алышкыннын август 21-ден 25-ке чедир, зочный салбырларга—сентябрь 5-тен 15-ке чедир чорудар. (СЭТА).

Совет демократиянын тийлелгези

Март 6-да Баки, Азербайжан, Биргиз, Армян болгаш Барсел-Фин Совет Социал-истг Республикаларынн Дээди Советтеринге болгаш ажычы чоннар депутаттары-нын чер-чер Советтеринге сонгудалар болуп өрткөн. Февраль 27-де сонгудалар болуп өрткөн өскө-даа бүгү өлкөдөшкөн республикаларга ишкан манал база-ла коммунистерни болгаш партия кижигучу эвестериниң улусчу бюлгүнү кандактары — Коммунистг партияны болгаш Совет чазактын удурткучулары, чер-чериниң партия болгаш совет организацияларынын удурткучулары, үлетпурин болгаш көзө ажыл-агыйнын мураакчылары, артемни болгаш култураның ашылалчаны, чурттуң Чөсөктүгү Куштериниң дайы-чыларын кампаатырды.

Чөсөктүгү сонгудалар дайынның улус политивтиг көдүрүшкүнүн, Коммунистг партияны болгаш Совет чазактын долгангын улусчу бузулбас чамгы артемни болгаш сирый каттыжышкыннын байдалынды өрткөн. Совет кижилер Төроон чуртунун күчүн шийагылап дугайы-нда, улусчу материалды болгаш угаан-болук чагай байдалдарын көдүрүп дугайында бөдөлөри-биле боттарынын бажынашкыннын сонгучуларынын белик бузурун чедип алган кандактар дөм бөрү-биле сонгуда участокарныче чо-руу турганнар.

Сөөлүг сонгудаларын бөрү төпиң ишти-неде Баки ССР-нің ажычы чоннарын хөй чүдөлгөн кылган. Он-он шилталар, рунистер болгаш өскө-даа бдүдүргөзун, чаа дөм ортукар ашылдаа киртирген. Республиканың көдө ажыл-агыйында кайгамчык улус өскөдөшкөн болган. Оң хөвү дөмгөргөни кур болгаш куруккан черлерин шилгээдиң азыры өштүр шөбөң улус хемчеглерге кабарган. 337 чаа таралак сохостарын тургускан. Ам кур черлерин неши шилгээдиң азырынн бөлөткөн чоруп турар.

Партияны болгаш чазактын солган соруугаларын боттандыр дөм демсел-чин билерин херек кырынга көргүскөн улусчу эки ошдарын болгаш иштанын республиканың ажычы чоннары Ба-ки ССР-нің Дээди Советиниң болгаш ажычы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтериниң депутаттарынын кандак-тарына дешителешер. Оларынн аразында казак өрткөн, Казактын С. М. Киров аттыг күрүе университетинин ректору Аскар Захаревич Закирин, Алма-Атаның кондитер фабрикаынын ажылчыны Шоп-куль Тудеждинова, «Чөң-чүк хөрөл» колхозтун хөй каларчылары Нургазы Төкпаев, Хусейн Турдалиев болгаш өскө-даа хөй-хөй кижилер бар.

Шуут дүңөк элчегден Караганда № 4 сонгуда участоуга шахтерлар Дашкин-гер чедип келген. Ол фамилияны 30 хире сонгучулар эдилеп чоруту. Аразында барык бүгү шахтер профессионаларынн төлөөкчилери бар Дашкингер сонгудалар мурунуң хуңгеринде плащын ажыр ийн өшөөн хире хөмүр чыгып калып тыпканнар.

Чы мурунда Сонгү-Казакстан хөвүда кур черлерге Булвезин чаа таралың со-хоку тыптып келген. Сонгудаларынн бү-рүнүн азы Урпапалан 55 патриоттар чедип келген. Иван Вожан, Елена Дымн болгаш өскө-даа өскөдөр чаа черге ботта-рынын хаматты хүлээлгезин күтсөткөн-дөр.

Биргизиянын наймысламы — Фрузенин кулмучуларынн күрүнү-чүттү чырыкта-ныкчак хуңгунуң хереди шыа азы бөргөн турган. Биргиз ССР-нің Дээди Советинин өрткөн сонгудаларынн үзөндө азы үнимеренте чөк турган. Ам ийна белик өөредилге чорутары-биле болгаш кур-талга бажынарын-биле бүргөнгөн чаа университет шөлү бар. Университетте ийн муң ажык студентлер өрөиниң турар.

Партиянын кыйгыры-биле — кур черлерге

Хүңгү-не чурттуң хөй-хөй хоорай-ларынн вокзалдарында тускай эшеон-парбиле чөн талазе ашылалчанын чаа-ча бөдүктөри чоруп турар. Украин ашыл-актар өкч-турачыларын улус бөдүн чорукту турар. Анык патриоттарынн от-рудтары Киевте, Одессалда, Львовтан, Черкассыдан Казакстанча чоруттынар.

Сибирянын болгаш Казакстанын кур болгаш куруккан черлерде таралың со-хокарныче Кауагадан, Курсктедн, Улья-новсктедн, Разыныан, Тамшектелдн бол-

ган өскө-даа черлерден комсомолчулар болгаш аныктар чоруттынар.

Эки-турачыларын хөй нуруу — тра-ктористер, механиктер, комбайнлар, сле-сарылар болуп турар. Оларын дымкы хөй чоруктуга чедир механизаторларын курстарын доосканар.

Казакстанын, Алтайнын, Сибирянын ажычы чоннары чаа келгенерин ийн-биле үчкүп ап, оларын чаа черлерге ту-румчуп азырынга дузалал турар. (СЭТА).

Ниятинин ажылын өстүреринин курлавырлары

МИНСК. Беларуссияның көдө ажыл-агый артелегери болгаш МТС-териниң кол-дактывтери СЭКП ТН-нын январь Плену-мунуң шиптиларн өөрөнмешаан, боттары-нын планнарынга хөй-хөй чаа-чаа чүд-дөриң кирип, мал ажылынын продуктулар-ын бүдүрерин көвүдөтүр, ниятинин ашыл-агыйнын бүгү адырларын улам инай көдүрүп курлавырларын ашылдаа кырып турарлар.

Могилев областын Виропский районунда «Рассвет» колхозтун оругазы өрткөн чылмы 8687 муң рубль болган, он шипте-де 4,5 миллион хире рубль мал ажылында кырыен. Эки дертинген, механизастыг-ган фермаларга белик продуктулар маалыр-турп турар. Тарыга шөлүдүн, шына-ларын болгаш олардынн чүс гектар бүдүргөзунге 284 центнер сүт болган 100 гектар тарыга шөлүдөн 28 центнер хаван өди алдынган. Буш ажылы чедик-шикниң хөңкүн турар, дага бүдүргөзунде чылда 145 чуура алдынган.

Малды тургузуу азырап турар үдө онд продуктуду белик болуп турар: сөөлүг дөрт айбарынн дүргүдүндө 607 инектин илек бүдүргөзун ортумак-биле 653 килограмм сүтү саап алган.

СЭКП ТН-ның январь Пленумунуң шиптиларин чугаалыктың дөрбүшөө, колхозчулар хамтык мурун мадың чөм суурун бижылдап деп сорууганы салганнар. Эрткен чылмы көдө ажыл-агый арте-ли 30 гектар кукурузаны бир-ле дугаар

тараан болгаш гектар бүдүргөзунде 500 центнер нөзөгөн чөмөрин алган.

Бо чылмы индыг дүдүттү 500 гектар шөлүг өстүрөр деп шиптиргезен. Бо болза, бөрүлө 17 катан угатканы ө болуор. Ол чорук мынкетик бөдө малга сидостан алырга, хаваннар семирти азыраарыга хөрөгтик 400 тонна кукуруза баштарын салдырыга дузалалар.

Эрткен чылга болзага барык-ла бүдүн чартык катан хөй картофельди өдүрүп, он гектар сангидан 180 центнер чөм-тиг дымдаларын алдыр деп турар. Болхоо 150 гектар мал чөм элиниин болган ол хире сула холукастыг виканы тарым, ол чорук инектерге кайгамчыктыг чөмчө болу, өң-биле калы хөргүнү ают-биле байылар, он үлүш-дүжүктүн беддер.

Көдө ажыл-агый артед бо чылмы 18 миллион рубльдиң ашк оругазын алдыр деп турар. Ол түңүнү үштүң быры мал ажылы болот.

Ам «Рассвет» көдө ажыл-агый артелин көңүлдөрүн часка бөлөткөнип турарлар. Шылдерже 64 муң тонна холукач удобрениелди төртү болгаш өдөкти үндүргөн болгаш төккен. Урецинерин чажар пынарныга чедир арылган турар. Агро-зоотехникатг курстарда өрөнөл турар колхозчулар артемни болгаш муракчы дуржугланын чедикшиктерин шилгээдиң ап турарлар. (СЭТА).

Адамованың колхозчуларынын үнелиг өгөлөшкүни

АДАМОВКА (Чылаев области). Адамов-ка району кайгамчык улус курлавырлар-ды болуп турар. Эрткен чылды Канди-я МТС-тин механизаторлары боттары-нын зоназында 24.500 гектарын адырлар-планын турган 32 муң гектар кур чер-ин адырлар. СЭКП ТН-ның январь Плену-мунуң шиптиларинге харымлавышкан, механизаторлар болгаш колхозчулар ам-да он муң гектардан өзөөш эмес черин шиптедиң азырын төлөткөн турар. Өске үш МТС-териниң ашылдап берип турар колхозтар тарыга шөлүн азея каш муң гектарга каабартып турар. (СЭТА).

Чаз шөлдерин шилгээдиң азырынга хөй урегиниң сөөртүң чедирп азыры чутула. Ишчаларга «Ленинин оруу-биле» деп көдө ажыл-агый артелинин көңүлдөрүн өскө аргамы тыпкан. Олар боттарынын курлавырларында муң пуд эң аки таран-ны колхозга чээлге бөзөрн шиптир-зөңгөр. Эзеон хөй кижилер 60—80 пуд ылыгытасты нияти фондуга дулгаганнар. Болхоучу Хворосты 168 пуд тараны бер-ткен. Көдө ажыл-агый артелинин үдө-дөриң районун өскө-даа суураарында дет-дөө. (СЭТА).

СЭКП ТН-ның январь Пленумунуң доктаалын күөседир дээш

СЭКП ТН-ның январь Пленумунун мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин көвүдөдүр дугайында доктаалын болгаш бо талзын биле СЭКП ТН-ның секретары эш Н. С. Хрущевтиң ол Пленумга кылган илкеткелди колхозчуларга тамыттык өөредилгерге холбошкан база ол төө-гулут доктаалды күөседиринче угланган боттук хемчеглерин Барыш-Уничин районун «Ленин оруу» колхозунда партия эге организациямын ап чоруп турар.

Пленумунуң доктаалын партияның ашык хурамына чугаалашкан. Болхос бүдүргө-зун бижылаарыга коммунистерниң мурачты ролын улам-на бедирер-биле колхоз бдүдүргөзунин түс-төс адыр-ларына коммунистерин неши хуваап бижылган. Ам коммунистерден 10 кижил мал ажылында, 18 кижил хөвү ашылдында, 9 кижил түдүг ашылдында ажылдап турарлар.

СЭКП ТН-ның январь Пленумунуң до-ктаалын партия, комсомол чырыдышкын-нын бөдүмөрүнүн ичөөлүн дамчыш-тыр болгаш тускай семинарны дамчыш-тыр колхозчу активге өөредирин органи-зациялап, колхозчуларга ол доктаалды агитаторлар база тайылбырлап турарлар. Чи-жэ, чүглө февралдын 23-ке чедир кол-хозчу агитаторлар 22 кезек черге бөсө-дөрүн эртерген. Мал ажылынын про-дуктуун албашкыларын дугайында Коммунистг партиянын Төн Комител-дин бо төөгүлүг доктаалын сагыш сөт-

сиялди ханышкыны-биле хүлээп албаш-шкан, ону амдырага чедикшикниң боттандырырине угланган белик соци-алистг хүлээлгелерин колхозчулар ап турарлар. Колхозтун хөйгүзү эш Серин оң кадында 218 төртүр хойлардан, 219 чурганнарын ам, менди өстүрүп, хөй бүдүргөзунде 2 килограммдан өзөөш эмес дүктү кыргып азырын, хаван ашакчыны эш Меркелдей төртүр хаван бүдүргөзунде 12 хаван ошдарын ап өс-түрүп, илек кадарчылар эштер Са-маа, Ламажын олар 130 төртүр инекте-ринден 130 бажынаарын азырын, чыгы-чы эш Чагаа 75 бөден 75 кулунаарын азырын, сааныч эш Долгар 1 инекте-не 600 литрен өзөөш эмес сүттү саап аш-мын хүдөөнгөнгөн.

Колхозчулар алган хүлээлгелерин чедикшикни күөсөдир өгөлөөнөр. Малчы-нар Малор-оол, Сечек, Шагыр-оол, Шы-рап, Серин-оол олар баштайгы төрөөн 335 хойларынын хураганнарын менди доруктуруп турарлар. Эш Санаа төрөө 13 инектен 13 бажынаарын алган.

Малчынардыан тулдугулар база чымы кабайлп турар. Бо чылмы тулдугу пляның долдуу-беле күөседир дээш 3455 кубометр тулдуг мыкын кезип бөлөткө алган болгаш 12 бажынаарын хаванын тут-кан. Тулдугулар эштер Сорюп, Бозен, Серен-Чидик, Кызыл-оол, Чыма, Доржу олар мураакчы ажылдап турарлар.

А. МУДРЕН.

Часкы тарылгага белемкел

Ленинград «Ыкмыл сымдыс» көдө ажыл-агый артелинин колхозчулары тарылгага бөлөткөни күштөлдүрүп турар. Кол култу-ра болуу кылдысты урегининге 133 тон-наны, сулга—26 тоннаны, арбайга — 8 тоннаны бөлөткөш, ол урегинерин шу-туун арылган алган. Көдө ажыл-агыйнын машина чөсөк, дериг-херекселерин чет-чөп септөргө багай эмес кыдынын ту-рар.

Болхоучу агротехникатг куруунуң дын-лачыларында хөвү ажылынын бригадир-лери болгаш эмөө удуртуучулары 8 ички өөрөнип турар. Агроном эш Самаран лек-циаларын бөлөткөдиң, колхозтун ашыл-ралында холбоштыр ноячун турар. Удобрениге 50 тонна өдөкти, 30 центнер азыл дагаа өдө болгаш 30 центнер хире худ бөлөткөнгөн.

Ие-чаш дугайында совет күрүңнүн сагыш салышкыны

Бистиниң чурттуң миллион-миллион хө-рөөдөрүн уругларынн азырагында болгаш кижилеринге күрүне дузалалынын эң турар болгаш оларын саны чыл са-нында өзүп турар.

Бистиниң Тыва областка 1945 чылдан 1954 чылга чедир хөй уругту болгаш бөдөлгө берип улга болгаш ай санында дузалалчыга 63 миллион ажык рубльди талзын. 1954 чылда 8808 ислер күрүне дузалалчынын алганнар. Күрүне дузалам-чызын ап турар хөй уругларын ислер об-ласта базалда чыл санында өзүп турар.

Евгения Васильевна Ильина 10050 рубльди, Баян-Кол көдө Советте 8 уруг-ларды не Байлара Калчаның Кылай 11525 рубльди, Көг-Төйде 7 уругту не Чооду Телтеш 6660 рубльди, Зөрбек кө-дө Советте 6 уругту не Баранай Ош Чамы 5480 рубль түңүг күрүне дуза-ламчынын алганнар.

Хөй уругларын төрөөн болгаш илжип-кыткен ислерге чазактын шялалдарын—орденнер болгаш медальдар-биле тымын турар. Кызыл хоорайда хөй уругларын ислерден 300 ажык кижилер орденнер болгаш медальдар-биле шаңдатканылар.

Нийтийн мал ажлын хөгжүдөрингө бар курлавырларны чөп ажыглаар

СЭЭП ТК-ның январь Пленуму чөккү 5-6 чылдар иштинде мал ажылынын көп-көп продуктуларын бүдүрерин 2-2 ажык катан көзүндө турар дугайында көдөө ажы-агыйның ажыдагычтарынын мурнуна улауу болгаш харысалгалык сорулганы салган. Ол соруганы күөөсүр хөрсөккө чугула негелде болза, малдыкы башка чөм-суурун тургузары болур. Ина-буру чөмөр-биле малдыкы абыкшадик чөмөргөтөгү хандырбайн турган, мал ажылынын продуктуларын көвүдөдирин чөдип ап болбас.

Шагаан-Арыг МТС-тиң хамаарыгында колхозтар малдыкы башка чөм-суурун тургузарының улауу жүрү-луазыны амты-гаа чөдөр-ле үнөткөн көрбөй турар. Машина-трактор станциясы сизге белектерин болгаш сизге салышкынның планын чыктыруу күөстөйөн келген. МТС-тиң дирекциясы сизге кезелгеге, ажаап алышкынын чорударына тус-кайлаштырган техниканы багай ажыглап, ол ажыкты харысалга чөк көрүн турган. Сизге керек техникаларга чугула хөрсө-лөтүр скрепер деп машина үш чыл дүртү-зүндө МТС-те ажыкка чөк турун турар. Дискаанг илбирдер болгаш ашкыныктер сизге керек техникаларны дискаангына бага ажыглаткылаан.

Райондун өзгөн хөй колхозтары малдыкы чайгы семитегиле чогуур күч-өзгө-гейин салбап. Малды бөлүк-бөлүк-биле одарандыр чорудуу доктамаал чорутунамай турган. Стүттү малдыкы чогуу чөмөр-биле негелде чөмөр-биле чорударының планын чыктырмаан. Малды чөткөр сайык көрөңгө-лөр-биле хандырарына картофель болгаш бөрү-башка тарылган бугу болунар бойлак арганы бээр. Ина-буру-даа

болза, колхозтар ол мал чөм култура-ларын көчүгү эвөштө таран, а мал чөм арбууту болган тыкваны мырдай тары-ваан. Малды бөдк шынарык концентрат-тар-биле болган сизге-биле хандыр арганы берип турар кукурузаны эки ажаап өстүрер болза, оң дүжүдү бөдк болур. МТС-тиң үрөян лабораториясынын эрге-лекчи эш Н. Кашуранын эртең чыла чоруткан дүжүгүзү Улау-Хем райондун байдалына кукурузаны болган сизге кылар чогуу сизге эки дүжүтү өстүрүп ап болурунчү арганы барын көргүсөн. Ина-буру колхозтар бо чыны ол култураны тарылганы чорудары чу-гула.

Бугу чүзүн мал чөткөр сайык чөмөр-биле хандыртыган турун дөм мал чөм култураларынын тарылганын көвүдөдир дугайында СЭЭП ТК-ның январь Плену-мундун сизге сорулганы райондун бай-далына бүрүн боттанган турарынын аргалары бар. Мал чөм култураларынын тарылганын дөбөлчүн болган дөбөлчүн-улап чага арга-биле чорудуу болур. ол болза, ол култураларынын тарылганын ажаап өстүрериниң ажылын механиз-мдерин арганы бээр.

Мал чөм култураларынын олуругар арзынын сайыралгызын чорудар ма-шиналар МТС-те бар. Мал чөмөргө керек-ажыкты механизаторларга чорудуу бо үнөткөн бөлүк машиналары-биле МТС-ти хандырар турар. Машина-трактор стан-циясы болган колхозтар ол техниканы чөп ажыглаар болза, мал чөмөргө чөткөр сайык бөдк болор аргалар бар.

И. ОЛДЫРЕВ.

Колхозтун ажыл-агый өзүп турар

Эрөн райондун «Сталинчы орук» кол-хозе организастынын келгенден бээр дөрт чыл ашкы. Колхозтун ажыл-агый-ылды азгөн чөдөшкөнгө бар. 1950 чылда 39 өргө турганында, бо чылын 160 өргө чөдөр өскөн. Колхоз төвү Мө-рө-Аксагыга эң баштай 7 бажындагы-тар турганында ам үдө 90 бажындар чөткөн. Мыда киши болган мал өнөөлө-дөрүнүн салбандары, өгө школа, дугаар-аспазы, клуб, колхоз көпчүлөк, чунар-бажы, библиотека, магазин, машина га-ражи, чапан мастерсы болган колхозта турун кино сабыры туттуган.

Колхозтун нийтирериниң малы 4 чыл мурунда 5000 баш турганында ам 12000 чөткөн. Мал өстүрериниң планын өргө чыны 106 үлү күөстөгөн. Мал-дын уксазын экилдик, продуктудун бөдөр дөм чинде-барын дүжүт алтай уксазын 10 баш компараны болган өскө-даа эки уксазын бүдүрүчүлөрү сиз апкан. Малды уксазын өкчө-дөр-биле 300 баш хойларын тарып бо-лоткан.

Колхоз күрүнгө дузаар өзг, дүк бол-ган өскө-даа планарын ажы күөстөгөн. Мага чөмөр белектериниң планын 101 ху күөстөгөн. Колхозтун нийтирериниң малы эки одаранды 50 бөкө кыштагында тур-гузуп, малдарынын дөлдөдүлү нийтир-биле ортуктап өртү. Мурнакчы малчы-нарынын саны чыл бүрү өзүп турар. Чижө, Ч. Сенги, С. Кумбун, М. Чамдал бол-ган М. Вавулай олар олашкып ажы-

лынга кызымак, ак-сеткилдиг ажыдап турарлар. Туугу бригады эртең чылын 23 чур-талга бажынарын болган өскө-даа ту-дугарын ажыглага кириген. Бо чылын туугу материалы белектериниң пла-нын күөстөгөн. Туугу бригадында эштер Лопсан, Бадыр, Намзал болган Эрэнчиң олар ажыл норманы 200—250 ху күө-сөдүн, мергезиниң ажыдап турарлар.

Колхозтун ажылында чөдөшкөн өскө-дөрү чөткөсүр чөткөсүр база бар. Колхозчуларын 39 киши күш-хүн-дериниң минимумун чөдөр күөстөгөн болган 4 даяк шуут колхоз бүдүрүлгөсүнө ки-ришкөнөр. Күш-хүн-дериниң минимумун күөстөгөн чөдөр болза, колхозта күш-ажыкты сагыла-чурумуну бажы өз-гөн болган ажыдын организасташкы-нын көпкөн чөткөсүр болур.

Тес-Хем МТС колхозтар-биле чарган көрөңгө багай күөсөдүн турар. Эртең чызын колхозта МТС-тиң 2 трактору бир ай иштиге ажыдаш, чүгө 11 га че-рин чарып алганга, оң шынары мык күдү болган. Күсүк чөк андыралгызын болган тарыга шөдүн харагынын аш-таарынын планын шуут күөстөгөн.

СЭЭП ТК-ның январь Пленумун шиттирериниң ажыл хөкө кирыга бот-таныршыаан, чамдык чөткөстериниң да-рий узуткап, каш дагыр күш-биле алындаары колхозчуларын хуаагезин болур.

Д. ЧААШ-ШИГИ.

200 километр поход

ВЛКСМ өбөмүзүн болган «Искра» деп эки-тура спорт нийтирериниң организастааны эш Чашукинге удуруткан агл-бөгөдө 200 километриниң хаактаашкын походу чоруткан. Агитбригаданын эртең оруу Кызыл — Балгазы — Арыг-Бажы (Талды) — Ильянык — Сарыг-Сеп — Федоровка (Баа-Хем) — Көк-Тей (Кызыл көдө район) — Кызыл.

Походтун киркичиери чораш суура-рынын чуртакчыларына СЭЭП ТК-ның январь Пленумундун доктаалык болган

Чурукта: походтун киркичиери орукта. Сөзү болган фото В. Уналовтун (походтун киркичиин).

Колхоз бүдүрүлгезинге аныктарның киржилгези

Талды райондун комсомолчулары бол-ган аныктары нийтирериниң ажыл-агый-ларын улам ыйнак бажылары болган эргөдүрү дөш кызымак ажыдап ту-рар. Нийтирериниң мал ажылында 69 ком-сомолчулар, 21 аныктар, колхоз туду-гарында 30 комсомолчулар болган 12 аныктар, оон өскөсүр көдө ажыл-агый артыларынын яны-буру алдырашында ажыдап турар. «Революциянын чабы-мы» калыны аттыг колхозтарынын мал фермаларына комсомол бөдүрер тур-гусуна, мында 23 комсомолчулар саанч-лар болуп турар.

Комсомолчулар мал ажылынын про-дуктуун бөдөр хөрсөккө идеякелди кир-жи турар. «Кызыл партизан» колхозта комсомолчу саанчы Н. Божур 13 инек саап турар, бир инектен 1148 литр, Сталин аттыг көдө ажыл-агый артында комсомолчу Т. Нивитина ол ай дүртүзү-дө бөдүрүп саап турар ол инектериниң баш бүрүдүрүр ортууна-биле 1100 литр. «Революциянын чабымы» колхозта анык саанчы Т. Шведова инек бүрүзү-дө 1250 литр стүтү саап алганга.

Ленин аттыг колхозтун тудуунда 15 комсомолчулар ажыдап турар. Олар ам 250 кубометр жышты туугу участканы сөөртүп чөдирген, тайгада кестинген 1000 чүдүтү машина-биле сөөртүрүгө эшгү кыдыр чөк агында дажылап бө-дөткөн.

Комсомолчулар эртең чылын колхоз-тарынын бүдүрүгө ажылынга улауу сө-нууралдынын көргүсөн. Колхозтары бүгү комсомолчуларын чүгө 3 киши күш-хүнүнүн минимумун күөстөгөн. Бу-дөний аттыг колхозтун 17 комсомолчу-

ССР-ниң Дөдү Советиниң сөкөзүлүгүн материалдарынын талазы-биле болган вом-дөтер тарылгызынга холбашкы ай-тырлар талазы-биле лекцияларын бол-ган бөдөдөрүн кылып берип, агитпунк-туларын ажылынга практиктиг дузаны көргүтүп чөдөрүр.

Бастык агитбригадалыктын чоруткан походтун спортменер мрак чөрин хаак-биле эрттип бөдүрүн көргүсөн.

А. ДОРЖУ.

„ДЕЛЕГЕЙ ЧЕМПИОНУ“

Бастык областый кино үндөрүр чөдө-ринде «Делегей чемпиону» деп гран-чөчөк чаа кино үтүп турар. Бивода колхозтун дарганы, спортыс са-дык-чаангы анык оол Илья Громов бөдүрүп дайы болур дүжүлгөсү эртер болган шынгым негелдеги Федор Ива-нович Бессоновтун удурутка дузанын-биле, хөрсөк таваны-биле канчак делегей чемпиону апаргынын дугайы көргүтүп турар.

Төрөн колхозунга хөй тренировканы (белектерин) амалы турганынын түн-дөндө Илья Громов область маргыла-зынга бир дугаарында-ла киржи хөрсөккө област чемпиону деп атты чаап алган. Колхозтан үнөш хойрагы барып, ажаа кыска хуураанын иштиге респу-блика чемпионуна хары-даа бүгү чүрт-түң чемпиону деп атты чөдип алары биле күжүшкүнүгүн белектериниң эгелер-и күштү шыраак анык оол Громов-ка оон спортчу организастынын уду-р-туучуу сүмөлү турар. А ол сүмөте Федор Иванович шуут чөшкөрөвөйи, спорт-менни шак ынык «дүргөн» метод-биле киждиреп практиканы ол ишн эвөс деп санап турар. Федор Ивановичиниң ол са-налын колхозтун комсомол өгө органи-зациянын секретары Юста база-ла деп-кип, Громов көрөгө чуртап, ажаа, оон маргылааларга белектериниң колхоз-тун спортчу организасты бүгү таары-чалгы байдалы тургузар ужурау деп көр-түр.

Ина-буру-даа Федор Иванович биле Бөстияк илтиг сааны турра-даа, Гро-мов оларын-биле шынгым чугаалышкып хойрагы артарын шиттирер алган. Дүжүлгөсү эртер болган педагог Федор Иванович дайы оон ботунга анык-шыгын хайрагаларын, байтайгы кыта-лык спорт мастери Елисеев-биле танышты-рып алган.

Хойрагы болган маргылаага Илья Гро-мов аштырышыкыга таварышкып, өкө хөнгү бажырап келген төрөн колхозтунга хойрайдан дөдөр оон чыны келер. Ажаа келдире колхозчу кыс Настя ошу үлүг өөрүшү-биле утууп алган. Тараа ажаап алышкынын соондө, Ильянын өзгөн саанын бөдүрүп, колхоз стадионунга спорттун анык-буру көмө-р-иниң маргылаалары болуп турар бол-ган колхозчу аныктарынын спортыс

апылшыны улагалар. Ол үдө Федо-лайы хойрайдан колхозка үргүчү көзү, колхозчу спортсменер-биле кинодерин чорудуп турар.

Федо дайынын удурутканы болган үр шүдүрүгү тренировканын түнөсүндө Илья республика маргылаалына тий-дөөсү республика чемпиону апаар. Колхоз-тунга эң келдире бүгү колхозчулар улауу өөрүшү-биле утууп ал туралар. Ол-ла көлүг утууп алышкынын чыгыс Настя чүдүлүпү көрбөй турар. Ильянын мурналыгы бөдүрүп байдалы чөк, че-дишкенин оон бажы дескиндириниң дөдөр бөдөлдөр Настя тыптын келген. Ина-буру Илья биле Настянын араныга элөөн эчөк чүдүдөр бөдөр берилер. Ина-буру-даа Федо дайы бөдүрүп эвөс, ажаа арганы-биле оларын сөөдүдө эштер-тирерилер.

Бүгү-өзгөлдө маргылаалары эгелер. Ажаа Илья улауу чөдөшкөн-биле хөрсөккө. Ияны болза-даа тийкелге Совет Эпи-делия чемпион, спорт мастери Нико-лай Короблевтун таалазыга болуп, ол шугула үнөш. А Илья оон-биле улауу бажылаачы, илтиг чөрин алыр. Дүжү-галык спортсмен Николай Короблев, Илья Громовтун хөрсөккө уран мергезини бө-дө-дө-биле ончалар көргөш, ам болур деп турар делегей маргылаалыгы Коробле-в ошу эвөс, а Илья барып кырып ужурау деп мөдөдөгү турар. Ина-буру Илья Гро-мовтун амдыралыгына эг-ле харысал-галык берге үе болуп, Федо дайы болган Николай Короблев олар ийкөөн Ильяны делегей маргылаалыгына белектерин эгелер.

Шынгым күштүгү белектериниң сөөдүгө Илья Громов бөдүрүп командазы-биле даштыкыга чорутар. Даштыкыга барган анык-буру чуртарын эң шыраак мөгө-рө-биле шугулауу дескиндир хөрсөккө совет спортсмен Илья Громов шугулап, тийкөөн делегей чемпиону деп атты чаап алган.

Илья Громовтун ролянда — артис А. Вашия, Федо дайының—артист В. Мер-куриев, Бөстиякың—артист В. Гулаев, Настяның—артист Н. Чердиченко.

Совет кино тыртыкчыларынын тур-гусуна «Делегей чемпиону» деп чаа кино көрүчүлөр улауу сөнуурга-биле кө-рүп туралар.

Школага шеф

Барыш-Хөмчү райондун «Большевик» көдө ажыл-агый артынын ажыл-ишчи-лери колхозта 7 чыл шкolasын 1955—56 өөргөдөгө чыныда олар мыкын эки-тура-биле шефтен белектер туралар.

Колхозчулар 618 кубометр цышты хай белектерин болган шкoлага олар мык белектерин үргүчүлөр турар.

Х. СЕМИС-ООЛ.

Чунар бажыны одаар ыяш-биле хандырап

Эрөн райондун «Сталинчы орук» көдө ажыл-агый артынын чунар бажыны эртең чылында удулук чөк ажыдап, суурун чуртактык чоун хандырар турган. Одаар ыяш чөгү-биле бо чылын өгөдөндө бөөр чунар бажын ажыдавас-таан.

Чунар бажыны одаар ыяш-биле хандырар, чуртактык чоун културугу негелдегиле суку Совет болган «аах» баштаар чөри сагыш салыр хөкө.

И. ОЙДУП.

Бурууларның тывар хөкө

Өвүр районы 1948 чылда дагып дээрбөс туткап, оон чарыгалыгына 60 мул рубль үдүргөн. Дээрбө бир чыл иш-теде ажыдап соода ову өскө кө-жүрүп туткап, чүгө халамын тургу-суп каапкан. Дээрбөниң хөкөсүндө ам

шунту бананы чыткен болган дээрбө-нин бажынын райпо оттулап дооскан. Хөй-иштиниң хөргөшкын кайы ха-маан чөк көр, буруулуларын тывар өй келген.

Х. САМЫЛДАЙ.

Бо хүнүрде Бүгү-эвилелдин көдөэ ажыл-агый делгелгезинде

Бүгү-эвилелдин көдөө ажыл-агый дел-гелгезинде павильондарынын аяктеринде «хаактык» деп бажынын чаралар астынган. Ина-буру-даа, павильондары кым-даа чөк, олар күрүп турар дөдөр ол өскө-тир. Башкы хүйнүч ишери дүжүлү келери-биле дөрөан-ла сонгалар өстүр оттар чыгынамай келер. Павиль-ондары ажыл килинне түдүктер турар. Методистер — агрономдар, зоотехниктер, зооветеринар, чуртунулар, нарын-бызан чыдар, электржилер 1955 чылда Бүгү-эвилелдин көдөө ажыл-агый делгелгезин көргүзүлгөсүн белектер туралар.

«Көдөө ажыл-агыйнын механизацияны болгаш электржилдеги», «Чер ажы-лу», «Мал ажылы», «Согуу Баика» деп чаа кино павильондарынын делгел тур-гузары СССР-нин Уран-чуртунга фонду-вун улауу-чуртунуларын, скульптор-ларынын болган макеттериниң брига-даларыга дааскан. «РСФСР», «Талжи СССР», «Турамен СССР» деп республика павильондарын бүдүрүгө-техникалг мастер-скаларын коллективниң делгел тургу-зар. 30 павильондарга чаа уран-чуртунга чөтөөдөрү—тран-чуртунуларын, скульп-тураларын, макеттерини, диаграммалар-нын хөмчөккө тодаралып доктааткан. Бүгү экспонаттарын дүргөн үрөөңкелден адгыдазын шугулауу февраль айда че-дирин актеп алган турар ужурау. Экспо-наттар килиндириниң чүө шыгаар чөри чуртуну бугу бөдүрүлгөсүн чорудуп турар догаалар, кат-чиистер болган көдөө ажыл-агый продукциясынын өскө-даа хөвирерин суукал посмыкаларын хүн-бу-рүдө хулаап ал турар.

Ам болур деп турар делгелге болза, эртең чылын делгелгезинде мык ык-талык болган турар. 1954 чылда соци-ализм көдөө ажыл-агыйнын хөжүдө-лүгө совет улустун чөдип алган че-дишкенинин көргүдөшүлөө, Делегей күш-ажылын бүдүрүчүлүү бөдөрүнү ил, көдөө ажыл-агый продукциянын бөт-үнөсүн чигөдириниң аргаларын ка-ба-биле бүдүрүлгө көргүзөр. Чө-чө-задыра көргүзүлгөсүн негел, байдык чаартышаан, делгелгенин аякыдагылар ын эртең чылда делгелге дөдөрлеринге эскерууларын бажы хөй саны күөдөдөрүн болган саналдары бот-тандырач. Чуртун дээр ажыл-агый-ларын, чаруучыларын, колхоз болган совхоз бүдүрүлгөсүн анык-буру алды-рагына боттандырып турары ажыдын мурнакчы-методтары болган аргаларын павильондарга эртең чылдазынга бө-дө-дө-оон артык долу болган тоданы-биле көргүзөр деп турар.

Бо чылын делгелгедө көсүк чөрин кур болган курукан чөдөрүн шиттөгөдип ап турарынын көргүзүгө тускайлап турар. Чаа чөдөрүн шиттөгөдип ап турары-нын мурнакчы дүжүлгөсү бөдүрүп өлө-редилишиниң «РСФСР», «Базаа СССР», «Сибирь», «Чер ажылы», «Тараа», «Көдөө ажыл-агыйнын механизацияны болгаш электржилдеги», «Совхозтар» деп павильондарга көргүзөр.

«РСФСР» павильонун чуртуну тур-гусунан экспозицияны кур чөдөрүн шит-төгөдип алдырына болган оон таранын бө-дө-кө дүжүттерин алырынга улауу тийкел-гедерин чөдип алган Алтай крайын колхозтарынын, МТС-теринин болган сов-хозтарынын чөдөшкөсүн көргүзөр. Мында «Тараа» залынын чартык кезини Алтайнын көргүзүгө тускайлап берип

турар. 1955 чылда Бүгү-эвилелдин көдөө ажыл-агый делгелгезинде бажы ки-рижияны болур Павлодар областын тара-а-жылынын дүжүлгөсүн хөй таламы кыдыр көргүсөн турар. Ол областы «Казах ССР» болган «Чер ажылы» деп павильондарга көргүзөрин айтыкан.

Чаа чөдөрүн шиттөгөдип ап турары-ны чугула ролю совхозтарга онаажып турар. Эртең чылын Казахстана болган Сибирге 124 совхозтар организаста-тынган. «Совхозтар» павильонга чаа чөдөр-үн шиттөгөдип ап турары чынык делег самбыралына көргүсөн болган ажаа «Петропавловский» совхозтун дугайын чуугалап турган. Ам «Тараа» павильо-ну-нун залында 12 делег самбыраларынын барык чартык кезинге кур болган ку-руккан чөдөрүн алдырып турарынын дүжүлгөсү көргүзүр. Ул делег самбы-ралары чаа чөдөрлөгө тараа културалар-ын тарып өстүрериниң агротехника-нын дугайын чуугалап бөдөр. Ажыл-агыйлар күчүгүт сайырантай техника-биле чөпөгөлөгөннө көрүчүлөр моор-тан база таныктар. Партиянын бол-ган чаматтык кыгырынын бөдөрү Ба-за-станга, Сибирге болган өскө-даа чө-дө-дө ажылдары-биле чөдип келген анык патриоттарын дугайы, совхозтарын коллективтериниң алдыры ажыл-терек-терин дугайын делег самбыралары чу-гаалап бөдөр. Чаа чөдөрүн шиттөгөдип алырынга териниң эки көргүзүлгөсүн дөш 1955 чылда Бүгү-эвилелдин көдөө ажыл-агый делгелгезинде каржыр эрген алган совхозтарын дугайы көрүчүлөр биле алар. Оларын арамынга Омек областың Черташский совхозу кирген турар, ук совхоз сөөдүгө каш чылдарынын дүртүзү-дө тарыга шөдүн 2—3 мул гектардан 22.760 гектарга чөдөр калбаргак. Эр-

тен чылда 19.240 гектар шөдүн га бү-рүзүдүн чызын чааар кызылгасты 24 центнери алган.

Ам павильондун натура экспонаттарын чөткөсүр турар. 1954 чылдын апрельде тургусунаган Самарканды тараалык совхозунуң ажыдагычылары Каастандан Гордейформа 10 болган 189 деп чызын чызын тарып кызылгастык спонтарын чоруткан. Гордейформа 189 деп сортуг кызылгастык элөөн каш он-он килограммын Акмолинск областын Новочеркасск тараалык совхозтан келген; ол сөдө 10 гектар бүрүзүдөн 21 центнер дүжүтү алган. Мыдатур 321 деп кы-зылгасты Акмолинск областын Киевск тараалык совхозтан база мээр чоруткан.

Делегенин делег самбыраларын тараалык механизатор, малчы, ногаа, сал, хөвө ажыдакчыны бүртү дүшү турар айтырларынга тола болган дөрт ха-рымын оларын тыпкан турар кыдыр делгел белектер турар.

«Мал ажылы» деп павильонун экспоз-ициянын үдөшүндө тускай болган тоданы-биле хөвирлөө темалар туруп тур-рар. Эзгөн каш делег самбыраларына «Чөмөрүн бүдүрү» деп теманы чыры-лык көргүзөргө тускайлап тургусал. Ногаа мал чөмөрүн организастары-биле холбашкы айтырларын ажыдап кылар талазы-биле чөмөрүн Бүгү-эви-леде институтуна болган оон Украин салбырын чөдөшкөннө манаа көр-гүзөр деп турар. Көрүчүлөр мөөн-биле калы ногаан мал чөмөрүн Сталин об-ластын Селдовский районунуң Сталин аттыг колхозунда, Чернигов областын Мале-Девичкий районунуң «Октябрь Х чылы» колхозунда боттандырып турары-биле база таныктар. Москва областын Лу-ховицкий районунуң Сталин аттыг кол-хозунуң үдөгөр-чөккөн көрүп турган, көрүчүлөр шынаа олар чөдөрүн ажыл-агыйларын дүжүлгөсүн өөренип ап бо-лурлар. Мал ажылынын фермаларын ажыдакчылар боттарынын ажылынга үнөш болган чугула хөй чүдүлгөсүн «Инектер саалды», «Мадын олардам-кык болган семитилгез», «Чаш мал-

ың өстүрер» деп темаларга материалдарын делгелгелгө самбыраларында бил-лип алырлар.

Эртең чылдын декабрьда-ла методис-тер—зоотехниктер чуртуну анык-буру райондарына чоруткан. Чаа экспонат-тарынын иштин ал, сар көргүзүлгөсүн то-доткылашкылап, олар малдын продукту-луун бөдөрүниң мурнакчы аргаларын чогуучулашкы-биле өөренип көрүп тур-рар, ина-буру оон делег самбыраларына ка-ба-биле делгел көргүзөр.

Бо чылын «Мал ажылы» павильонга Ярославск областын Некоузский райо-нуң «Великово» колхозунуң хаян ажаак-чыларынын чөдөшкөсүн көргүзөр деп турар, олар чылдын дүртүзүндө 55 төрүт хаян бүрүзүдөн 22 хаян оодар-ын өстүрүп алганга. Черновица обла-стын Климанский районунуң Мичурин ат-тыг көдөө ажыл-агый артында база дел-гелгеге көргүзөр деп турар. Сөөдү чы-ларда бо колхозтун мал ажылынын фер-мазынын ажыдакчылары малдын про-дуктулуун дика бөдөдип, сар инек бү-рүзүдөн ажыдакчы чөдөрүн 100 гектар бүрүзүдөн 21 центнер хаян элден ал-ган. Хмельницкий областын Ружичинский районунуң «Коммунар» колхозунуң «дүрөк ферманы 1955 чылдын делгел-гезин кирижкчилериниң какидагына те-левизюн, ол фермада 456 «дүрөк» ажаап турар болган төрүт «дүрөк» бү-рүзүдөн чылда 89 чуурган ал турар.

«Мал ажылы» деп павильонун делег тургузарына 30 чуртунулар киржип. Олар экспозициянын чуртуну тургузарын май бирин байыралында дооскан турар ужурау.

«Белоруссия ССР» деп павильонга көрүзүлгөсүн тематикалы дика өскөдөр. Бо чылын делегелгеге киржип эрген бир-ле дугаарында чаап алган хөй-хөй ажыл-агыйларын ажылын делег самбы-раларына көргүзөр деп турар. Чижэе, Республиканын анык-буру павильонунуң рэсупа каба-биле көргүзө-биле шитп алдынган 36 колхозтарын чөдөрүлгө дө-дөр.

В. МИХАЙЛОВ, П. СА

